

Monumentnummer*: 407995

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 11 september 1991
Kadaster deel/nr 82945/143

Woonplaats* 's-Gravenhage
Gemeente* 's-Gravenhage
Provincie* Zuid-Holland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
's-Gravenhage	AD			4687
's-Gravenhage	AD			4758
's-Gravenhage	AD			4659
's-Gravenhage	AD			4366
's-Gravenhage	AD			4360

Omschrijving**

Koninklijk Paviljoen.

Het als linkervleugel van het hoofdgebouw opgetrokken Koninklijk Paviljoen (1891-93), bestaande uit een vestibule met trappenhal, de Koninklijke wachtkamers, kabinetten met toiletruimten, hofdamesvestiaire en balkonkamer, is opgetrokken op een rechthoekige plattegrond met afgeschuinde linkerhoek en daaraangrenzend, uitgebouwd voorportaal met luifel. De gevels aan de zijde van het Stationsplein hebben een verfijnde en rijke vormgeving in Neo-Renaissancetrant met tal van natuurstenen sierdelen. De lange noordwestgevel is voorzien van een risalerende hoofdpartij met verhoogde kap en topgevel, en rechts daarvan een travee in dezelfde trant als die van de rechterzijvleugel van het hoofdgebouw, zij het dat boven de omlijsting van het verdiepingvenster een fries is aangebracht in plaats van een fronton.

Het op natuurstenen rustica-sokkel opgetrokken risaliet heeft afwisselend natuursteenblokken op de hoeken, in het midden ter verlichting van het trappenhuis een groot rondboogvenster met geprofileerde stenen onderverdeling en rijke beeldhouwde natuurstenen omlijsting met renaissancistische pilasters en festoenen-fries; tussen dit venster en de sokkel bevindt zich een allegorisch reliëf voorstellend de Huldiging van het Koningschap; te weerszijden elk een smal rechthoekig venster waarboven een allegorisch reliëf; voorts links een fries met inscriptie ANNO en rechts een met 1893, en nog twee staande reliëfs met respectievelijk een W en een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

E temidden van arabesken.

De topgevel met dakkapel bezit een rijke ornamentiek van paarsgewijze geplaatste zuiltjes, hoofdstellen, obeliskken, siervazen, bekronende aedicula en bovenin het boogveld boven het zoldervenster een allegorisch reliëf met voorstelling van de Vrede.

De schuin geplaatste noordgevel heeft boven het uitgebouwd portaal geblokte pilasters op de hoeken, in het midden een recht afgesloten venster geflankeerd door Ionische zuilen en bekroond door een reliëf met Koninklijk wapen. De topgevel met dakkapel daarboven is voorzien van vleugelstukken met rolwerk, obeliskken, zuiltjes en een aedicula.

Het lage, uitgebouwd ingangsportaal met balconbalustrade heeft een afgeschuinde zijde haaks op de noordgevel van het paviljoen, met groot rondboog-venster voorzien van houten onderverdeling, geprofileerde natuurstenen omlijsting, beeldhouwd fries en rustica-hoekpilasters; in de noordwestgevel de ingangspartij met van renaissancistisch houtsnijwerk voorziene deuren, geprofileerde natuurstenen omlijsting en beeldhouwde zwikdecoraties.

Aangrenzend de in 1908, in verband met de bouw van het station voor de Hofpleinlijn, aangebrachte luifel, met sierlijk gesmede randen en op het trottoir steunend op twee gietijzeren zuilen met leeuwepkop-motief.

De vijf traveeën tellende gevel aan de perronzijde heeft een breed, van rijk renaissancistisch beeldhouwwerk en Composiete zuilen voorzien middenrisaliet met dubbele deur in het midden met rondboogvormig bovenlicht, bekroond door een fronton met het Rijkswapen temidden van lofwerk en in geprofileerde omlijstingen gevatte rondboogvensters met houten onderverdeling; terzijden dubbele Dorische pilasters.

Inwendig bevat de entreehal Toscaanse zuilen; het aansluitende monumentale trappenhuis heeft een kleurige marmeren bekleding, bronzen sierhekken en sierlantaarns, wandpilasters met kandelabermotieven en putti, beschilderde koofplafonds en zijwanden, glas-in-loodvensters en een marmeren staatsietrap met tussenbordes. Het grote rondboogvenster en de twee kleine flankerende vensters tonen de wapens van de provincies en steden langs de 'oude HIJSM-lijn', waarbij die van de drie grote steden elk door een schildknaap worden vastgehouden, alsmede het Rijkswapen; het glas-in-lood is naar ontwerp van J.L. Schouten uitgevoerd door het Delftse atelier Prinsenhof. De zijwanden hebben allegorische schilderijen met personificaties van Justitia, en Handel en Nijverheid in combinatie.

Bovenaan de staatsietrap een eveneens in zeer rijke neo-Renaissancestijl gedecoreerde hal met gepolychromeerde uitmontering, reliëfs, deels verguld stucwerk, consoles met gekroonde vrouwenkoppen, en een mozaïekvloer; tot de wandschilderingen behoren ondermeer wapentrofeen en grotesken, tot de reliëfs allegorische voorstellingen van de Overvloed en de Vrede in boogvelden, en het boven de deuren naar de wachtkamers geplaatste Rijkswapen met allegorische dragers; voorts in de twee zijwanden bij het bovenbordes elk een nis met marmeren piedestal met bronzen reliëfs. De evenwijdig aan het hoge perron gelegen koninklijke wachtruimten bestaan uit drie door middel van bogen en halfzuilen gescheiden vertrekken die worden verlicht door rondboogvensters; zij hebben wandbespanningen met bloemmotieven boven een hoge lambrizing, houten parketvloeren met tapijten, en aan de plafonds rijk geornamenteerde metalen lampen; het bijbehorend meubilair in neo-Lodewijk XVI-stijl is door de Haagse firma Mutters vervaardigd. De middenruimte die groter is dan die van de flankerende, in spiegelbeeld uitgevoerde, zijruimten, wordt overdekt door een rijk versierd koofplafond met cassetten en schilderijen van putti, grotesken en provinciewapens en rijkswapen. In de zijruimten elk ondermeer een marmeren schouw waarboven allegorische voorstellingen en verguld stucwerk op hout; het beeldhouwwerk is van Van den Bossche en crevels, de schilderijen van M.A. Hendricks. De aansluitende toiletkamers zijn ondermeer voorzien van betimmeringen, cassettenplafonds en wandbeschilderingen met een zich herhalend motief van een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

gekroonde W, en bij een een glas-in-loodbovenlicht; voorts in marmer en hout uitgevoerde wastafels met spiegels en sierlampen te weerszijden, met pilasters en balustrade versierde schermen met paneeluur en een tegellambrizing, waarvan een nog origineel is.

Vanaf het bovenbordes zijn tevens de hofdamesvestiaire en de balkonkamer bereikbaar die beide ondermeer parketvloeren, imitatiewandbespanningen boven een lambrizing en een cassettenplafond hebben, alsmede marmeren schoorsteenpartijen met Delfts blauwe tegels, rijk gedecoreerde ijzeren gaskachels en een allegorische schildering in het houten bovenstuk en bronzen deurknoppen; de hofdamesvestiaire heeft voorts nog een aansluitende, in vereenvoudigde vorm uitgevoerde toiletruimte, en een schilderstuk met putti in het plafond, terwijl de balkonkamer nog een kapstok en smeedijzeren lamp uit de bouwtijd heeft.

Complex-onderdeel van algemeen belang wegens grote architectuur-, cultuur- en kunsthistorische waarden van ex- en interieur en bijbehorende onderdelen.

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Transport

Functie

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument